

การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย : ศึกษากรณีบุคคลถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่อง SELF - DEFENSE : A CASE STUDY OF BATTERY SYNDROME PERSON

วรภัตสร พันธุ์เกษม

Worapatsorn Phankasem

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : Aoon04@gmail.com

Graduate student of Master of Laws Program in Criminal Law, Faculty of Law, Thammasat University.

Email address : Aoon04@gmail.com

Received : August 5, 2018

Revised : February 17, 2018

Accepted : March 28, 2019

บทคัดย่อ

อาการทางจิตวิทยาของบุคคลที่ถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่อง อธิบายด้วยทฤษฎีวงรอบของความรุนแรง 3 ระดับ ระดับที่หนึ่ง ระดับการก่อร่างความตึงเครียด เริ่มต้นด้วยลักษณะการใช้คำพูดต่อกันมีการทำร้ายร่างกายเล็กน้อย ซึ่งระดับความตึงเครียดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ระดับที่สอง คือระดับการใช้กำลังทำร้ายด้วยความรุนแรง ผู้ทำร้ายจะระเบิดความรุนแรงออกมาโดยไม่สามารถควบคุมได้ ระดับวงรอบที่สาม การแสดงความเสียใจต่อความรุนแรงที่ทำลงไป แสดงอาการสับสน และแสดงความรัก และกล่าวคำขอโทษโดยสัญญากับผู้ถูกทำร้ายว่าจะไม่ทำร้ายโดยใช้ความรุนแรงอีกครั้ง ทำให้ผู้ถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่องตกอยู่ในสภาวะ “การเรียนรู้การหมดหนทางช่วยเหลือ” (Learned Helplessness) ทำให้แรงจูงใจในการตอบโต้ของผู้ถูกทำร้ายลดลง ก่อให้เกิดความเชื่อในทางลบ ว่าการใช้กำลังในการตอบโต้อย่างรุนแรงต่อผู้ที่ทำร้ายตนเพื่อไม่ให้ถูกทำร้ายอีก เป็นทางเลือกที่ดี

การอ้างว่าใช้กำลังป้องกันตัวเองล่วงหน้าของบุคคลที่ถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่อง เพราะถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ทางเพศ ถูกคุกคามด้วยวิธีอื่นใด หรือข่มขู่ให้กลัวว่าจะทำร้ายต่อชีวิต ร่างกาย จึงกระทำการตอบโต้ด้วยความรุนแรงรวมถึงการใช้อาวุธตอบโต้บุคคลที่ทำร้ายในขณะที่เกิดภัยอันตราย หรือขณะที่ภัยอันตรายได้ผ่านพ้นไปแล้ว หรือขณะที่ยังไม่เกิดภัยอันตราย จะถูกตั้งข้อหาจากการกระทำความผิดกรณีใช้กำลังทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับอันตรายแก่กาย หรือได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ซึ่งหากบุคคลที่ถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่องอ้างว่าการกระทำดังกล่าวกระทำเพื่อป้องกันตัวเอง กฎหมายไทยไม่เปิดช่องให้ทำได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อให้ทราบถึงการพิจารณาคดีบุคคลถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่องของศาลไทย กรณีจำเลยยกข้ออ้างในการกระทำตอบโต้ว่าได้กระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำสำคัญ

บุคคลถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่อง, การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย, ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง

ABSTRACT

Mental Condition of a Person Who is a Victim of Ongoing Battery may be Explained with a Theory that Ranks Severity at Level 3, Provided that Level 1 Creates Stress Beginning with Verbal Abuse and Minor Battery which Cause the Level of Stress to Rise, and Level 2 Occurs with Battery Accompanied with Violence Thereby the Aggressor may Cause Violence with Outburst Under Little or No Self-Control. Level 3 Occurs with Self-Regret Against the Violence that has Taken Place. At

this Level, the Aggressor Becomes Calmer and may Express Affection by Apologizing and Promising the Victim that He or She would Never Cause Violence Against the Victim Again. The Victim in this Situation Could Develop “Learned Helplessness” Condition which Reduces the Willingness to React Against the Aggressor’s Action, Causing the Victim to Develop a Negative Belief that a Violent Response Against the Aggressor in Order to Stop Further Violence may be a Good Option.

The Victim’s Claim of Self-Defense Who Suffers Injury Caused to His or Her Body, Emotion, Mentality, Sexuality, or has been Harmed or Threatened by any Other Means Against Life or Physical Condition, which is a Motive for the Victim to React Against the Aggressor with Violence and Perhaps with use of Weapon during the Onset of Violent Situation, or Even Before or After the Situation Takes Place, may be Convicted with the Battery Offence, Resulting in the Aggressor’s Bodily Injury or Death. Such a Self-Defense Claim Against an Aggressor has not been Accepted Under Thai Law. The Author, therefore, has Studied the Supreme Court Rulings Around this Issue in Order to Explore Precedence Regarding Victims Who have been Battered Continuously and the Victims Raise a Self-Defense Argument that He or She Reacts Against the Aggressor with Legitimate Cause.

Keywords

Battered Person Syndrome, Legally Valid Self-Defense Claim, Approaching Danger

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันมีบุคคลผู้ถูกทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่องโดยเกิดจากการใช้ความรุนแรงของคนในครอบครัวอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อภยันตรายที่ใกล้จะถึงตลอดเวลา และหากบุคคลผู้ถูกทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่องดังกล่าวเป็นบุคคลที่อ่อนแอทางกายภาพไม่สามารถกระทำการอันเป็นการป้องกันตนเองได้ขณะที่เกิดมีภยันตรายจากการทุบตี ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้นั้นได้ จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่มีอาการ Battered Woman Syndrome จะโต้ตอบการกระทำของสามีด้วยความรุนแรง ซึ่งอาจไม่ใช่ ณ ขณะเวลาที่กำลังถูกกระทำรุนแรงจากสามี แต่เป็นช่วงเวลาหลังจากเหตุการณ์ถูกทำร้ายผ่านไปแล้ว และไม่หนีจากสถานการณ์หรือสถานที่นั้น ไม่เรียกร้องความช่วยเหลือจากผู้อื่นเพื่อให้พ้นจากการถูกทำร้าย แต่กลับเป็นการกระทำโต้ตอบอย่างรุนแรงต่อสามี (Cohen)¹

จากแนวทางการวินิจฉัยความผิดของบุคคลที่ถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่องและมากระทำผิดต่อผู้ที่ทำร้ายตน ไม่อาจที่จะอ้างป้องกันได้ทุกกรณี บางกรณีศาลไทยพิพากษาให้เป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ บางกรณีศาลไทยพิพากษาให้เป็นการกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยศาลไทยยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ในการพิพากษากรณีดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งกรณีดังกล่าวหากเป็นกฎหมายในต่างประเทศ บางประเทศถือว่าเป็นการกระทำอันเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

1. กฎหมายไทย

ปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีการตรา พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อบังคับใช้และป้องกันการกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงต้องตกอยู่ในสภาพคล้ายหรือเสมือนผู้ป่วยทางจิต และมีปฏิกิริยาตอบโต้กลับต่อคนที่กดขี่ข่มเหงตัวเอง “คนกลุ่มนี้เป็นคนที่อยู่ในกลุ่มเฉพาะกลุ่มหนึ่งที่มีอาการป่วยทางจิต หลังจากที่ถูกรับทำด้วยความรุนแรงมาระยะหนึ่ง ไม่ว่าจะกลายเป็น Post Traumatic Syndrome Disorder และถึงมาที่ Battered Wife Syndrome หรือ Battered Woman Syndrome หรือ Battered Person Syndrome (ภาวะกดดันจนต้องฆ่า) เพราะฉะนั้นเราจึงมองว่าคนในครอบครัวที่ตกอยู่ในสภาพนี้ และใช้ความรุนแรงตอบกลับ ก็คือผู้กระทำด้วยความรุนแรง และเมื่อพิจารณาคำพิพากษาของศาลฎีกาในประเทศไทยแล้วก็พบว่าศาลมีแนวคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณี ซึ่งสรุปได้ว่าศาลฎีกามีแนวคำวินิจฉัยต่อบุคคลที่มีอาการป่วยจากการถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน และได้ตัดสินใจกระทำการตอบโต้ต่อบุคคลที่กระทำร้ายนั้น ว่าต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1.1 พิพากษาว่าเป็นการกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย²

1.2 พิพากษาว่าเป็นการกระทำผิดด้วยความจำเป็น³

1.3 พิพากษาว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ

1.4 พิพากษาว่าเป็นการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296⁴

2. ต่างประเทศ

สำหรับศาลในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย ได้มีการกล่าวอ้างกรณี Battered Woman Syndrome เป็นข้อต่อสู้ของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ที่ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ศาลรับฟัง

¹ ศิพร โกวิท, “เธอฆ่าสามี : Battered Woman Syndrome กับความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/521950>.

² นภาพร ฉายตระกูล, “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), น. 46-47.

³ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 18, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560), น.170.

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1752/2540.

เหตุที่อ้างว่าตนเป็นผู้ที่มีอาการของบุคคลที่ถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่อง มาเป็นเหตุให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ ซึ่งได้รับการยอมรับและการพัฒนาการวิจัยแสดงให้เห็นว่าได้นำกรณี Battered Woman Syndrome ใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวเอง บางครั้งก็ฆ่าผู้ที่ทำร้ายอย่างต่อเนื่อง เพราะสถานการณ์ที่คุกคามชีวิต และพวกเขาค้นพบด้วยตัวเองว่า ไม่มีวิธีอื่นใดนอกจากการฆ่าเพื่อรักษาชีวิตตัวเอง โดยศาลได้ยอมรับว่าหลักฐานนี้อาจสนับสนุนความหลากหลายของการป้องกันต่อการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย ซึ่งในแต่ละประเทศได้มีการนำกรณี Battered Woman Syndrome มาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งใช้ในคำพิพากษา รวมถึงการนำมาบัญญัติเป็นหลักกฎหมาย ดังนี้

2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 2005 มลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ยอมรับหลักการพิจารณา “อาการของคู่รักที่อยู่ด้วยกันและถูกทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่อง” มาไว้โดยออกบทบัญญัติประมวลกฎหมายพยานหลักฐาน มาตรา 1107 (California Evidence Code 1107) มาใช้เพื่อช่วยให้ผู้ใช้กำลังป้องกันสามารถอ้างการกระทำดังกล่าวได้ กรณีผู้ใช้กำลังป้องกันเป็นผู้มีอาการถูกทำร้ายร่างกายอย่างต่อเนื่องในทางปฏิบัติและกฎหมายที่ออกมาใหม่นี้ เป็นการแก้ไขกฎหมายการอ้างพยานหลักฐานมากกว่าเป็นการแก้ไขกฎหมายสารบัญญัติ โดยการแก้ไขกฎหมายในการอ้างนั่นเอง การออกบัญญัติดังกล่าวช่วยแก้ไขผลกระทบในการรับฟังพยานหลักฐาน กรณี ผู้ถูกใช้กำลังทำร้ายอย่างต่อเนื่องที่มีความรับรู้ถึงภัยอันตรายและภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงแตกต่างจากคนทั่วไปอย่างไร ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ศาลแห่งมลรัฐ California สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาคดีอื่นจะทำให้เกิดความยุติธรรมต่อบุคคลที่ถูกกระทำ ความรุนแรงและจำเป็นต้องกระทำความผิดเพื่อป้องกันตนเองหนีจากภัยอันตราย⁵

2.2 ประเทศแคนาดา

เดิมนั้นระบบกฎหมายของประเทศแคนาดาตั้งอยู่บนอคติทางเพศที่มองว่าผู้หญิงเป็นทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความดูแลของสามี ดังนั้น สามีจึงมีสิทธิที่จะเขียนตีภรรยาของตนเองได้⁶ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1911 ได้เกิดคดี Angelina Napolitano ซึ่งนาง Angelina จำเลยในคดีได้ใช้ขวานฆ่าสามีของตัวเองในขณะที่นอนหลับ อันเนื่องมาจากการถูกทารุณกรรมอย่างต่อเนื่องโดยสามี คดีนี้เป็นคดีแรกที่มีการพิจารณาถึงการกระทำของผู้หญิงที่ซึ่งถูกทารุณกรรมอย่างต่อเนื่องในประเทศแคนาดา แนวการตัดสินของศาลแคนาดานั้นแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ กรณีที่ถือว่าเป็นเหตุลดโทษตามกฎหมายแคนาดา ซึ่งทำให้จำเลยได้รับการลดโทษ กับกรณีที่ถือว่าเป็นเหตุป้องกันตามกฎหมายของแคนาดา ซึ่งถือว่าเป็นจำเลยไม่มีความผิดเลย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการพิสูจน์ให้คณะลูกขุนทราบว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร

2.3 ประเทศอังกฤษ

เมื่อปี ค.ศ. 1992 ได้เกิดกรณี R v Ahluwalia (1992) 4 AER 889 Battered Woman Syndrome (Kiranjit Ahluwalia) ที่มีข้อเท็จจริงว่าภรรยาที่ชื่อว่า Ahluwalia ได้ลงมือฆ่าสามีที่กระทำความรุนแรงต่อเธอและใช้อำนาจที่ไม่ชอบกับเธอ ด้วยการอ้างต่อศาลและคณะลูกขุนว่าเธอได้กระทำการโดยบันดาลโทสะ กรณีดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาว่าการที่ผู้หญิงถูกทำร้ายจนเสียการควบคุมตนเองและได้ทำร้ายต่อผู้อื่น จะต้องสูญเสียการควบคุมในลักษณะใดและเพราะเหตุใด ซึ่งพบว่าคำพิพากษาของศาลประเทศอังกฤษในภายหลังจากกรณีดังกล่าว ได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้เป็น 2 แนวคือ วินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายและวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ

2.4 ประเทศออสเตรเลีย

แนวคิดเรื่อง Battered woman syndrome ในระบบกฎหมายออสเตรเลีย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ ช่วงแรก ก่อนทศวรรษที่ 1990 ซึ่งศาลยังไม่ยอมรับข้ออ้างเกี่ยวกับการกระทำโดยป้องกันของผู้หญิง

⁵ Matthew Fine, “Hear Me Now : The Admission of Expert Testimony on Battered Women's Syndrome — An Evidentiary Approach,” *William & Mary Journal of Women and the Law*, Vol 20, Issue 1, Article 10, pp.227-228 (2013).

⁶ Karen Dubinsky and Franca Lacovetta, “Murder, Womanly Virtue, and Motherhood: The Case of Angelina Napolitano, 1911-1922,” *Canadian Historical Review* 72, p.510, (1991).

ซึ่งถูกสามีหรือคู่ของตนทารุณกรรม กับช่วงที่ 2 ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ซึ่งศาลยอมรับข้ออ้างเกี่ยวกับการกระทำของผู้หญิงซึ่งถูกสามี หรือคู่ของตนทารุณกรรมเป็นเพราะการกระทำโดยบันดาลโทสะอันจะเป็นเหตุลดโทษได้เท่านั้น และช่วงที่ 3 ช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 2005 ซึ่งมีบางมลรัฐ เช่น มลรัฐวิกทอเรีย ได้ออกกฎหมายเฉพาะของตัวเองออกมาซึ่งยอมรับหลักการกระทำโดยป้องกันของผู้หญิงซึ่งถูกสามีหรือคู่ของตนทารุณกรรม ด้วยการให้ผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว สามารถนำพยานหลักฐานของการละเมิดนั้นมาแสดงต่อศาลในฐานะส่วนหนึ่งของข้อต่อสู้ และตอบโต้โดยอ้างว่าเป็นการกระทำโดยป้องกันในกรณีที่มีภัยคุกคามทันที⁷

บทสรุป

จากการศึกษาพบว่าในหลายประเทศให้ความสำคัญและความสนใจต่ออาการของผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมโดยสามีหรือคู่ของตนอย่างต่อเนื่อง โดยจากการศึกษาในหลักกฎหมายและแนวคำวินิจฉัยของศาลในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา และออสเตรเลีย เป็นต้น จะพบว่ายังมีแนวทางที่แตกต่างกันอยู่ เพียงแต่ส่วนใหญ่มีแนวทางยอมรับข้อต่อสู้ในเรื่องอาการของผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมโดยสามีหรือคู่ของตนอย่างต่อเนื่อง ที่ได้จากการให้ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นจิตแพทย์ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งสามารถแสดงให้ศาล และคณะลูกขุนเข้าใจความรู้สึกและการตัดสินใจของผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมโดยสามีหรือคู่ของตนอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ในคดี State v. Kelly ในปี ค.ศ. 1984 ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือคดี R. v. Lavallee ในปี ค.ศ. 1990 ของประเทศแคนาดา ซึ่งในทั้งสองคดีศาลยอมรับว่า ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญช่วยให้ศาลและคณะลูกขุนเข้าใจถึงอาการและการตัดสินใจของผู้หญิงถูกทารุณกรรมโดยสามี หรือคู่ของตนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำมาสู่การอ้างข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ต่อสู้ว่าการกระทำของตนนั้นเป็นการกระทำเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่มีความผิด

เมื่อพิจารณาในบริบทของกฎหมายไทยแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้ได้รับความรุนแรงในครอบครัวเพื่อดำรงรักษาสถาบันครอบครัวเอาไว้ ฉะนั้น กฎหมายฉบับดังกล่าวจึงหลีกเลี่ยงการนำมาตรการการลงโทษทางอาญามาใช้ ซึ่งจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 4 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งรับรองให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายกันตามมาตรา 295 ประมวลกฎหมายอาญา เป็นความผิดที่ยอมความกันได้หากเป็นการทำร้ายร่างกายอันเกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายพยายามหลีกเลี่ยงมาตรการในการลงโทษทางอาญา และพยายามประคับประคองครอบครัวอันเป็นสถาบันหลักของสังคมไว้ แต่ในกรณีของผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมโดยสามีหรือคู่ของตนอย่างต่อเนื่อง เมื่อได้กระทำการตอบโต้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนกลับไปนั้น แสดงให้เห็นนัยของการไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ของสถาบันครอบครัวแล้ว หญิงนั้นจึงต้องหาทางออก คือ การยุติความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวไปตลอดด้วยการจบชีวิตชายซึ่งเป็นสามีหรือคู่ของตนเสีย ทั้งที่ความจริงแล้วการกระทำของหญิงนั้นเป็นการกระทำไปเพื่อป้องกันตนเองมิให้ถูกทารุณกรรมอีกต่อไป แต่ระบบกฎหมายกลับต้องการให้หญิงนั้นถูกดำเนินคดี ซึ่งเป็นการซ้ำเติมบทบาทของหญิงที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว ให้เป็นเหยื่อของความรุนแรงในสังคม

⁷ Victoria Law Reform Commission, Defenses to Homicide : Final Report, (Victorian Law Reform Commission: Melbourne, 2004), p.1.

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2560.

BOOKS AND BOOK ARTICLES

Karen Dubinsky and Franca Lacovetta. “Murder, Womanly Virtue, and Motherhood: The Case of Angelina Napolitano. 1911-1922.” Canadian Historical Review 72. (1991).

Matthew Fine. “Hear Me Now: The Admission of Expert Testimony on Battered Women's Syndrome — An Evidentiary Approach.” William & Mary Journal of Women and the Law. Vol 20. Issue 1, Article 10. (2013).

Victoria Law Reform Commission. Defenses to Homicide : Final Report. (Victorian Law Reform Commission : Melbourne, 2004).

วิทยานิพนธ์

นภาพร ฉายตระกูล. “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ศิพร โกวิท. “เธอฆ่าสามี : Battered Woman Syndrome กับความรับผิดชอบอาญาตามกฎหมายไทย.” [https://www.gotoknow.org /posts/521950](https://www.gotoknow.org/posts/521950), 13 ธันวาคม 2560.